

הוראת תלמוד לבנות

שמעתין – גיליון 32

תגובה למאמר של הגב' חוה פרנקל גולדשמידט (שמעתין מס' 31 עמ' 60).

בגיליון תשרי - חשון תשל"ב (מס' 31) נתפרסם מכתבה של הגב' פרנקל-גולדשמידט אל מנהל אגף החינוך הדתי, בו היא מציעה ומבקשת להנהיג את לימוד התלמוד כמקצוע חובה בבית הספר הדתי גם לבנות. הכותבת מעלה כמה נימוקים להצדיק הצעה זו ולהוכיח את נחיצותה.

.1

כל בת בוגרת בית ספר תיכון מסוגלת ללמוד באוניברסיטה כל מקצוע כללי, ואינה מסוגלת ללמוד מקצוע בתחום מדע היהדות, ואין צריך לומר שאינה מסוגלת ללמוד באוניברסיטה תלמוד כמקצוע. וזאת משום שבית הספר התיכון אינו מקנה לה את הידע הבסיסי הנדרש ממי שבא ללמוד מקצועות אלו באוניברסיטה.

.2

גם הסמינרים למורות סובלים מליקויים אלה, מפני שהתלמידות שלהם לא קיבלו את ההכנה הדרושה במסגרת לימודים שלפני כן, ואין הסמינרים ערוכים לכך להשלים את החסר בשטח לימודי היהדות. מתוך כך נמצאת השכלתן והכשרתן של בוגרות הסמינרים, כעדותה של הכותבת, לקויה וחסרה במידה המערערת את ביטחונן העצמי, וכך אינן מסוגלות בעצם להיות מורות למקצועות היהדות.

.3

מתוך שתכנית הלימודים בבית הספר התיכון הדתי חסרה ופגומה במה שנוגע לבנות, מחטיא בית הספר הזה את מטרתו העיקרית והמכריעה, ואינו מצליח לבנות את אישיותה של התלמידה כך, שתוכל להיות אדם דתי ער ברוחו. אם בכל תחומי החיים והמדע מוציא בית הספר התיכון הדתי הזה נערות משכילות וערות בתחום היהדות שוררים אצל הבוגרות ידיעה למחצה, חוסר בטחון, ושמה אף לא מעט בורות. אלה דברי הכותבת.

כותבת המכתב מונה בהשכלתה היהודית של בוגרת התיכון חדתי ליקויים ופגמים חמורים מאד, ואת האשמה בליקויים אלה היא תולה באותן ארבעים הדפים מן הגמרא החסרים בתכנית הלימודים המיועדת לבת. והרי כנגד זה מכילה התכלית לבנות חומר לימודי אחר ב"יהדות", שלדעת מחברי התכנית צריך היה להיות מקביל ושווה ערך מבחינת ערכו ההשכלתי והחינוכי לאותם דפים מן הגמרא הנמצאים בתכנית המיועדת לבן. אם אמנם פגומה השכלתה היהודית של הבת בוגרת בית הספר התיכון הדתי במידה כזאת, אני מרשה לי להביע ספקות רציניים ביותר, אם לימוד תלמוד דווקא הוא שיהיה התרופה היעילה, ואם לימוד תלמוד הוא שיקדם את השכלתה היהודית של בת דתית, ואת חינוכה לאישיות דתית.

כפי מה שהיא מעידה על עצמה, אין כותבת המכתב בקיאה בתלמוד ולא למדה תלמוד מעולם. אני מרשה לעצמי לקבוע שבאמצעות לימוד ארבעים דפים מן הגמרא (התלמוד כולו מכיל כאלפיים וחמש מאות דפים) לא נוכל לבנות את אישיותה הדתית של הבת וגם לא זו של הבן. התלמוד הוא ספר העוסק בבעיות משפטיות טכניות ספציפיות בדרך מיוחדת, שהיא בלתי מובנת לרוב בני האדם שבימינו. לשונו של התלמוד משונה, דרך

הרב שלמה מן ההר זצ"ל

חשיבתו מסובכת, ואופן הרצאת הדברים מעורפל, ולימוד בו מלאה ומעיף. אני מעז לומר שרובם המכריע של בוגרי בית הספר הדתי אם היינו מלמדים מאתיים פרקים יוצאים מלימוד התלמוד במתכונת בית הספר הדתי נפסדים ולא נשכרים בהשקפתם הדתית ובהשכלתם היהודית דתית. לימוד התלמוד הוא דבר קשה מאוד, וכדי שנער ירכוש לו במסגרת לימודיו בבית הספר התיכון ידיעות שלא יהיו בגדר של ידיעה למחצה, שלא ישאירו בו "חוסר בטחון ואף לא מעט בורות", הוא צריך להיות מחונן בכשרונות של עילוי, וגם המורה שלו יהא מחונן ביותר.

אם היינו משקיעים את כל האנרגיה, שאנו משקיעים בלימוד התלמוד בבתי ספר לנערים, בלימוד חומר אחר מתאים יותר, היינו גם אצל הנערים משיגים הישגים חינוכיים והשכלתיים בשטח ההשכלה היהודית, בהיקף הרבה יותר גדול ובעומק הרבה יותר גדול. אם היינו מלמדים מאתיים פרקים משניות, את כל התורה עם רש"י ורמב"ן, את מחצית ספר הכוזרי, את כל פירושי אברבנל, שלשים פרקים מתוך משנה תורה של הרמב"ם, את כל איגרותיו, את כל הקדמותיו של הרמב"ם, חלק מחובות הלבבות, חלק הגון מספרי ר' משה חיים לוצטו, ואולי להוסיף לזה את כל ספר קיצור שולחן ערוך, אז לא היינו צריכים למנות בבנינו ובבנותינו את כל הפגמים החמורים שמנינו בהם. ובתכנית כזאת לא היינו צריכים להבדיל בין בנים ובנות. ואת לימוד התלמוד היינו יכולים בשקט להשאיר לשיבות.